

Handlingsplan för att motverka människohandel och prostitution

November 2021

start.stockholm

Handlingsplan för att motverka människohandel och prostitution
November 2021

Dnr: 3.1.1-531/2021

Utgivare: Socialförvaltningen, Stockholms stad

Kontaktperson: malin.fornander@stockholm.se

Innehåll

Inledning	4
Människohandel och prostitution.....	4
Bakgrund	8
Uppdraget.....	8
Syfte med handlingsplanen.....	8
<i>Framtagande av handlingsplanen</i>	8
<i>Avgränsningar</i>	9
<i>Implementering</i>	9
Begreppsdefinitioner	9
Problembeskrivning och omfattning	12
Om problemets art.....	12
Lägesbeskrivning	15
Ett arbete på flera nivåer	16
Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor	16
Jämställdhetsmyndigheten.....	16
<i>Återvändandeprogram (IOM)</i>	17
Stockholms stads arbete mot prostitution och människohandel.....	17
<i>Regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel</i>	18
<i>Stadsövergripande verksamheter</i>	18
Utvecklingsområden	21
1. Kunskapshöjande insatser.....	21
2. Förebyggande åtgärder	21
3. Utåtriktat arbete	22
4. Bemötande.....	23
5. Stödinsatser	25
6. Samverkan och samordning	25
Åtgärdsförslag	29

Inledning

Människohandel och prostitution

Att förebygga och bekämpa all typ av våld är en prioriterad fråga för Stockholms stad. I det reviderade programmet mot våld i nära relationer¹ som kommunfullmäktige fattade beslut om i juni 2021 har flera målgrupper adderats, däribland personer utsatta för människohandel för sexuella ändamål och prostitution.

I kommunfullmäktiges budget 2021 fick socialnämnden i uppdrag att ta fram en handlingsplan mot människohandel med särskilt fokus på handel med barn och handel för sexuella ändamål. Människohandel för sexuella ändamål och prostitution är två begrepp som kan vara komplicerade att särskilja från varandra, och ibland är det svårt att prata om det ena utan att inkludera det andra. Därför inbegrips både människohandel och prostitution i handlingsplanen.

Både vuxna och barn utsätts för människohandel i olika syften. Enligt barnkonventionen som idag är svensk lag har alla barn rätt till liv, överlevnad och utveckling samt skydd mot alla typer av övergrepp och utnyttjande.² Barn är särskilt sårbara för utnyttjanden av olika slag, bland annat på grund av sin beroendeställning gentemot vuxna. Människohandel för sexuella ändamål är den vanligast förekommande formen av människohandel i Sverige, sett till antal ärenden identifierade av myndigheter. Barn kan också utnyttjas genom människohandel för andra ändamål, genom att exempelvis tvingas tigga eller stjäla. Vissa grupper av barn riskerar i högre grad än andra att utsättas för människohandel, till exempel ensamkommande barn och underåriga EU-medborgare.

I Sverige är köp av sexuell tjänst förbjudet. Därför straffas individen som köper sexuella tjänster eller handlingar och inte individen som säljer. Personer som utnyttjas i prostitution är en heterogen grupp som innefattar såväl flickor, pojkar, kvinnor, män och transpersoner. Vissa är födda i Sverige, andra kommer hit med förhoppningen om ett bättre liv eller tvingas hit för att tjäna pengar åt andra. Den absoluta majoriteten av de som köper sex är män och det är framför allt flickor och kvinnor som utnyttjas i prostitution.³ Sugardejting är egentligen ett annat ord för prostitution, och innebär samma

---

¹ Stockholms stad program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025

² Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter; artikel 6 & artikel 19

³ *Sex mot ersättning*. Utbildningsmaterial om skydd och stöd till barn och unga (2015). Socialstyrelsen.

utnyttjande och våldsutövande, ofta mot personer under 18 år. Både polisen och yrkesverksamma inom stadens egna verksamheter som arbetar med målgruppen ger uttryck för att sugardejting numera är en vanlig väg för unga in i prostitution.⁴

Socialtjänsten⁵ har en viktig roll i att motverka alla former av människohandel och prostitution. Medarbetare måste ha kunskap om och förutsättningar för att identifiera både vuxna och barn som är (förmodat) utsatta för människohandel eller prostitution, samt de personer som exploaterar andra människor. Den som är utsatt för människohandel, oavsett ändamål är utsatt för brott. Ett barn som förmått delta i en sexuell handling mot ersättning är också att betraktas som ett brottsoffer. Däremot är en vuxen som sålt sex inte per automatik utsatt för brott, men socialtjänsten måste vara medveten om och uppmärksam på en förhöjd risk för brottsutsatthet vid kännedom om att en person sålt sex. Vidare måste socialtjänsten utreda behov utifrån ett vålds- och skyddsperspektiv, erbjuda adekvat stöd samt förstå mekanismerna bakom utsattheten och agera därefter. Även ett perspektiv för hur efterfrågan kan minska bör finnas med i alla led. Ambitionen med handlingsplanen är att den ska utgöra grund för ett utvecklingsarbete inom socialtjänsten i Stockholms stad.

Lyssnartips:

Socialstyrelsens podd *På Djupet*, avsnitt 54
[Om barn i människohandel och exploatering](#)

RFSU:s podd *RFSU dokumentär*:
[Sex mot en sängplats](#)

---

⁴ Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025.

⁵ Med *socialtjänsten* avses i handlingsplanen de verksamheter i stadens stadsdelsförvaltningar och på socialförvaltningen som arbetar inom ramen för socialtjänstlagen och inbegriper myndighetsutövning, biståndsbedömda och icke-biståndsbedömda insatser som erbjuds som rådgivning, stöd och service.

Socialtjänstens ansvar i kontakt med personer utsatta för människohandel

IDENTIFIERING:

- Identifierar förmodade offer för människohandel i sin verksamhet.
- Bedömer om anmälan ska göras till polis om misstanke finns att ett barn har utsatts för människohandel.⁶
- Kan göra anmälan till polis om brott mot vuxna offer för människohandel.⁷
- Tar emot ansökningar om insatser för barn och vuxna samt tar emot anmälan om oro för barn.

AKUT SKYDD:

- Gör omedelbar skyddsbedömning efter anmälan om oro för barn, och fattar vid behov beslut om omedelbart omhändertagande.
- Bedömer risk för fortsatt våld samt behov av skydd avseende vuxna.
- Fattar beslut om placering och andra akuta insatser.

INLEDANDE STÖD:

- Inleder utredning vid ansökan om insatser eller anmälan om oro för barn.
- Kontakter UD i ärenden som berör barn som saknar hemvist i Sverige för att få kontakt med behöriga myndigheter i hemlandet.
- Utreder behov av insatser från socialtjänsten.
- Ansöker i förekommande fall om fastställande av omedelbart omhändertagande enligt LVU hos förvaltningsrätten.
- Ansöker om god man eller särskild förordnad vårdnadshavare i de fall barnet saknar juridisk ställföreträdare i Sverige.

LÅNGSIKTIGT STÖD:

- Följer upp planering och insatser.

ETT TRYGGT ÅTERVÄNDANDE:

- Kontakter regionkoordinator⁸ vid ansökan om deltagande i IOM:s återvändandeprogram⁹.
- Säkerställer barnets bästa och har kontakt med myndigheter i barnets hemland.
- I de fall socialtjänst är behjälplig med ansökan om att delta i IOM:s återvändandeprogram fyller handläggare i tabell för riskbedömning och riskhantering som ska bifogas ansökan.

⁶ När offer för människohandel identifieras av socialtjänst lyder uppgifterna under sekretess enligt Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). I 10 kap. 21 § OSL finns en sekretessbrytande regel. Socialnämnden bör vid misstanke om brott mot barn enligt 3,4 eller 6 kap. BrB eller lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor skyndsamt göra en polisanmälan såvida det inte strider mot barnets bästa, i enlighet med Socialstyrelsens Allmänna råd, SOSFS 2014:6 (S).

⁷ Uppgifter kan trots sekretess lämnas till polis eller åklagare vid misstanke om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år, eller försök till brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år (10 kap. 23 § OSL).

⁸ Regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel i Stockholm.

⁹ International Organisation for Migration (IOM).

Ovanstående punkter är hämtade från Jämställdhetsmyndighetens Manual vid misstanke om människohandel.¹⁰ Förutom socialtjänsten har myndigheter som Migrationsverket, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Hälso- och sjukvården parallella ansvarsområden genom hela kedjan. Många av punkterna är applicerbara och lika viktiga att beakta när det rör prostitution utan att människohandel förekommer. Stöd till personer som utnyttjas i prostitution kan till exempel handla om ekonomiskt bistånd för att minska det ekonomiska incitamentet att sälja sex för att överleva. Det kan också handla om placering i skyddat boende om det förekommer tvång genom koppleri.¹¹

I Stockholms stads *Riktlinjer för handläggning och dokumentation av ärenden som rör våld i nära relationer*¹² samt *Riktlinjer för ärendeansvar mellan stadsdelsnämnderna inom individ- och familjeomsorgen, omsorgen om äldre personer och personer med funktionsnedsättning*¹³ ges stöd och vägledning i det praktiska arbetet kring handläggning av ärenden.

Läs mer om socialtjänstens handläggning av barn i internationell människohandel:

[Barn i internationell människohandel och exploatering \(socialstyrelsen.se\)](https://www.socialstyrelsen.se/om-socialtjansten/om-socialtjanstens-ansvar-i-kontakt-med-personer-utsatta-for-manniskohandel)

Läs mer om socialtjänstens ansvar i kontakt med personer utsatta för människohandel:

[Manual vid misstanke om människohandel, 2019 \(jämställdhetsmyndigheten\)](#)

Utbildningsmaterial:

[Sex mot ersättning – Utbildningsmaterial om stöd och hjälp till vuxna \(socialstyrelsen.se\)](#)

---

¹⁰ *Manual vid misstanke om människohandel*. En stöd- och skyddsprocess för offer för människohandel i Sverige. 2:a upplagan (2019) Jämställdhetsmyndigheten.

¹¹ Den som främjar eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjar att en person har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning ska dömas för koppleri till fängelse i högst fyra år enligt BrB 6 kap. 12§.

¹² Dnr 3.2.5-679/2013. Kommunfullmäktige, mars 2014

¹³ Dnr 3.1.1-264/2017. Kommunfullmäktige, februari 2017

Bakgrund

Uppdraget

I kommunfullmäktiges budget 2021 har socialnämnden i uppdrag att ta fram en *handlingsplan mot människohandel med särskilt fokus på handel med barn och handel för sexuella ändamål*.

Handlingsplanen ska innefatta åtgärdsförslag som rör människohandel för sexuella ändamål, sugardejting och prostitution för både barn och vuxna. Vidare ingår barn och unga som utsätts för människohandel oavsett ändamål, exempelvis barn som utnyttjas i kriminalitet, tiggeri eller som arbetskraft.

En handlingsplan mot människohandel och prostitution ska bidra till att uppfylla socialnämndens mål 1.4: I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet.

Syfte med handlingsplanen

Handlingsplanen riktar sig till samtliga verksamhetsområden inom stadens socialtjänst¹⁴ på stadsdelsförvaltningarna och socialförvaltningen, och syftar till att:

- Öka kunskapen inom socialtjänsten om tecken på och effekter av att någon utnyttjas i människohandel, sugardejting eller prostitution, samt vilka åtgärder som bör vidtas.
- Öka socialtjänstens förmåga att tillgodose behov av skydd och stöd hos målgruppen.
- Motverka efterfrågan på sexköp
- Utveckla samordningen och tydliggöra ansvarsfördelningen mellan olika aktörer.

Framtagande av handlingsplanen

Avdelningen för stadsövergripande sociala frågor har varit huvudansvarig för framtagandet av föreliggande dokument. Arbetet har skett i nära samarbete med socialförvaltningens utförarverksamheter på socialtjänstavdelningen genom dialog och workshops. Regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel har bidragit med sina specifika kunskaper. Mikamottagningen, KAST (Köpare av sexuella tjänster),

¹⁴ Med *socialtjänsten* avses i handlingsplanen de verksamheter i stadens stadsdelsförvaltningar och på socialförvaltningen som arbetar inom ramen för socialtjänstlagen (barn och unga samt vuxna) och inbegriper myndighetsutövning, biståndsbedömda och icke-biståndsbedömda insatser som erbjuds som rådgivning, stöd och service.

Stödcentrum och Barnahus Stockholm har rådfrågats och kommit med synpunkter på handlingsplanen under gång. Även polismyndigheten har konsulterats genom utredare på Nationella Operativa Avdelningen (NOA). Representanter från stadsdelsförvaltningarna som tillfrågats genom olika nätverk har fått möjlighet att läsa och kommentera handlingsplanen innan den färdigställts. Representanter från socialförvaltningen ingår i utbildningsförvaltningens arbetsgrupp mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck vilket genererar erfarenhets- och informationsutbyte samt delaktighet i respektive förvaltnings arbete. Samordnaren för våldsprevention på utbildningsförvaltningen har lämnat synpunkter på handlingsplanen.

Avgränsningar

Handlingsplanen riktar in sig på åtgärdsförslag för att stärka socialtjänstens arbete kring människohandel med barn (0-18 år) *oavsett ändamål*, sugardejting och prostitution. När det gäller vuxna är uppdraget begränsat till människohandel för *sexuella ändamål*, sugardejting och prostitution.

Implementering

I enlighet med finansborgarrådets förslag till budget 2022 är implementering av handlingsplanen en aktivitet för socialnämnden under tidsperioden 1 januari – 31 december 2022.

Begreppsdefinitioner

Människohandel innebär att personer rekryteras och transporteras inom ett land eller mellan länder, i syfte att personerna senare ska exploateras (utnyttjas) på olika sätt.¹⁵ Handel med människor, inklusive barn, är idag den tredje största brottsliga verksamheten i världen, näst efter narkotika- och vapenhandel.¹⁶ Människohandel är ett komplicerat och allvarligt brott som sker i flera led och kan därför vara svårt att identifiera, utreda och bevisa. För att gärningen ska klassas som människohandelsbrott mot barn (0-18 år) krävs att två rekvisit är uppfyllda (BrB kap. 4 § 1 a):

- Att någon så kallad handlingsåtgärd är vidtagen (rekrytering, transporter, överföring, mottagande eller inhysande av en person)

---

¹⁵ *Handlingsplan mot prostitution och människohandel*. Bilaga till regeringsbeslut 2018-02-08 nr II:1. Socialdepartementet

¹⁶ *Barn i internationell människohandel och exploatering*. Vägledning för socialtjänsten (2018). Socialstyrelsen.

- Att det finns ett så kallat exploateringssyfte med gärningen (det vill säga att människohandlaren ska få en ekonomisk eller annan vinning av den exploatering som offret blir utsatt för).

Om den utsatta personen fyllt 18 år krävs ytterligare ett rekvisit för att gärningen ska klassas som människohandel:

- Att något så kallat otillbörligt medel använts (hot, fysiskt våld eller annat tvång, bortförande, bedrägeri, vilseledande, maktmissbruk eller missbruk av en persons utsatta belägenhet).

Observera att inget tvång, våld eller vilseledande måste ha skett när det gäller barn under 18 år, för att brottet ska klassas som människohandel.

Människohandel för sexuella ändamål innebär att en person utnyttjar någon genom människohandel i syfte att exploatera hen sexuellt. Det kan till exempel röra sig om sexuellt tvång eller utnyttjande i prostitution eller pornografi. När minderåriga exploateras sexuellt är allvarlighetsgraden än högre och det betecknas i lagen som utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Brottet har ett högre straffvärde än motsvarande brott som riktar sig mot vuxna.¹⁷

Utöver utnyttjande för sexuella ändamål förekommer *människohandel för andra ändamål*. Det kan röra sig om situationer där ett offer exploateras för krigstjänst, avlägsnande av organ, tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte.¹⁸ Vidare kan människohandel för andra ändamål än sexuella innefatta situationer där individer tvingas att begå brott för människohandlarens räkning eller, i enstaka fall, tvingas ingå ett oönskat äktenskap.¹⁹ Människohandel i form av arbetskraftsexploatering med låg eller utebliven lön och dåliga villkor kan ske överallt, exempelvis inom branscher som restaurangbranschen, på biltvättar, nagelsalonger, byggarbetsplatser eller inom jordbruk. Den som utnyttjar en person i tvångsarbete, arbete under uppenbart orimliga villkor eller tiggeri, döms för *människoexploatering*²⁰ (när ingen transport, rekrytering eller överföring skett).

¹⁷ Justitieutskottets betänkande 2019/20: JuU7

¹⁸ BrB kap. 4. § 1 a.

¹⁹ *Människohandel för sexuella och andra ändamål*. Lägesrapport 21 (2019).

Polismyndigheten.

²⁰ BrB kap. 4 § 1 b

Prostitution definieras som när någon köper eller säljer sexuella tjänster mot någon typ av ersättning, som utgör en förutsättning för den sexuella tjänsten (såsom pengar, narkotika, sovplats, materiella ting).²¹ Prostitution kan beskrivas med olika begrepp, till exempel *sex mot ersättning*. Valet av begrepp är viktigt i bemötandet av personer som utnyttjas för sexuella ändamål.²² Begreppet prostitution kan ge felaktiga associationer, bland annat i form av stereotypa föreställningar. Dessutom är det många som säljer sex, inte minst unga, som inte själva definierar sig som prostituerade. De felaktiga associationerna kan göra det svårare att upptäcka och förstå de personer som behöver hjälp och stöd. Eftersom denna handlingsplan riktar in sig på själva fenomenet och inte ämnar beskriva enskilda individer används företrädesvis ordet *prostitution*.

Kom ihåg!

Den som förmår ett barn som ännu inte fyllt 18 år att mot ersättning delta i en sexuell handling ska enligt lagen dömas för köp av sexuell handling av barn.

Barnet ska därmed betraktas som ett brottsoffer.

Sugardejting innebär att en person, ofta en vuxen välbeställd man, agerar ”sugardaddy” till en yngre person, en ”sugarbabe” eller ”sugarboy”. I utbyte mot sexuella handlingar får den yngre personen ersättning i form av pengar, resor, dyra restaurangbesök och annat.²³ Sugardejtingsidor är den vanligaste arenan för exploatering av barn och unga och ofta vägen in till en destruktiv miljö. Sugardejting är ett annat ord, men innebär samma utnyttjande och våldsutövande som prostitution, och ingår i det bredare begreppet prostitution.

---

²¹ SOU 2010:49. *Förbud mot köp av sexuell tjänst En utvärdering 1999–2008*. Betänkande av Utredningen om utvärdering av förbudet mot köp av sexuell tjänst

²² *Att samtala med barn*. Kunskapsstöd för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården (2018). Bilaga 1: Att samtala med barn – om sexuella övergrepp och människohandel Socialstyrelsen.

²³ *Människohandel för sexuella och andra ändamål*. Lägesrapport 20 (2018). Polismyndigheten

Fällande dom om människohandel för sexuella ändamål med barn

I ett ärende 2019 dömde tingsrätten en 19-årig svensk man till fängelse i fyra år för människohandel för sexuella ändamål, medhjälp till grov våldtäkt mot barn, bedrägeri, försök till bedrägeri och narkotikabrott. Målsäganden var en 14-årig svensk flicka som var bosatt i Sverige. Domen var den första i sitt slag av så kallad inhemska människohandel, d v s inget gränsöverskridande moment hade ägt rum. Tingsrätten menade att 19-åringen uppsåtligt och med vetskap om att målsäganden var 14 år, transporterade henne för att hon skulle exploateras för sexuella ändamål. Tingsrätten kom fram till att straffvärdet för den samlade brottsligheten var fängelse i sex år, men med hänsyn till den misstänktes låga ålder bestämdes straffet till fängelse i fyra år. En 36-årig man från Litauen dömdes i samma ärende för grov våldtäkt mot barn och ringa narkotikabrott till fängelse i fem år samt 15 års utvisning. De två männen ålades att gemensamt betala ett skadestånd på 170 000 kr till målsäganden.

Svea hovrätts dom 2019-1016 i mål B 8989-19.

Problembeskrivning och omfattning

Om problemets art

Vissa grupper riskerar att bli utsatta för människohandel i högre grad än andra, vilket är betydelsefullt att känna till för att kunna identifiera de som utsätts. Det gäller till exempel ensamkommande barn, barn i gatumiljöer, underåriga EU-medborgare, medföljande barn till vuxna som är utsatta för människohandel och barn som är gifta.²⁴ År 2019 avsåg majoriteten av anmälda brott om människohandel för andra ändamål än sexuella ensamkommande pojkar från Marocko, Afghanistan och Peru som tvingades begå stöld och narkotikabrott i Sverige.²⁵ Samma år polisanmäldes 47 sådana ärenden i Sverige och

²⁴ *Barn i internationell människohandel och exploatering*. Vägledning för socialtjänsten (2018). Socialstyrelsen.

²⁵ *Människohandel för sexuella och andra ändamål*. Lägesrapport 21 (2019). Polismyndigheten.

nästan uteslutande kom anmälan från Migrationsverket, som kommer i kontakt med just den målgruppen. Mörkertalet kan antas vara stort gällande andra målgrupper. Under samma år väcktes endast två åtal för människohandel för övriga ändamål.

För att ett barn som är offer för människohandel ska få rätt skydd och stöd och sina rättigheter tillgodosedda behöver socialtjänsten få kännedom om att barnet är utsatt. Misstankar om att ett barn är offer för människohandel behöver inte vara anledningen till den initiala kontakten med socialtjänsten. Anledningen kan istället vara att barnet är ensamkommande, har begått brott eller använder droger. Socialtjänsten måste därför vara uppmärksam på tecken som kan indikera att ett barn är utsatt.²⁶

Kom ihåg!

Kommunens yttersta ansvar för stöd och hjälp enligt 2 kap. 1 § SoL gäller för alla barn och unga, oavsett om de har rätt att befinna sig i Sverige och hur länge de har vistats i Sverige.

Att bli utsatt för sexuella övergrepp är en riskfaktor för att senare komma att sälja sex. En undersökning från 2021 visar att 88 procent av flickorna som fått ersättning för sex utsatts för någon typ av sexuella övergrepp, 64 procent för penetrerande övergrepp.²⁷ Av de pojkar som sålt sex hade 27 procent utsatts för penetrerande övergrepp. I undersökningen konstateras också att den psykiska hälsan är sämre bland unga som sålt sex jämfört med unga som inte har gjort det.²⁸ Grupper som är överrepresenterade bland personer som säljer sex så som migranter, personer med missbruksproblematik eller olika funktionsvariationer samt hbtqi-personer är inte sällan utsatta för stigmatisering och diskriminering utifrån flera olika grunder, vilket leder till ökad sårbarhet.²⁹ Detta faktum pekar på vikten av ett förbyggande arbete eftersom det är angeläget att upptäcka utsatthet i tid, för att förhindra att utsattheten förvärras. Stadens öppna verksamheter, exempelvis ungdomsmottagningar och fältassistenter har en betydelsefull roll i det arbetet. Enligt stadens stödverksamhet för sexköpare, KAST, förekommer det att även de som köper sex vittnar om att de tidigare utsatts för sexuella övergrepp, vilket ytterligare tydliggör vikten av tidig upptäckt.

²⁶ *Barn i internationell människohandel och exploatering*. Vägledning för socialtjänsten (2018). Socialstyrelsen.

²⁷ *Unga, sex och internet efter #metoo*. Om ungdomars sexualitet och utsatthet för sexuella övergrepp och sexuell exploatering i Sverige 2020/2021 (2021). Stiftelsen Allmänna Barnhuset

²⁸ Ibid

²⁹ *Prostitution och människohandel* (2021). Jämställdhetsmyndigheten.

Prostitution innefattar både personer som säljer sex och personer som köper sex. En majoritet av de som säljer sex i Sverige är kvinnor. Även transpersoner och personer som inte identifierar sig som heterosexuella är överrepresenterade bland dem som säljer sex.³⁰

Den absoluta majoriteten av de som köper sex, i Sverige och internationellt, är av manligt kön.³¹ På nationell nivå bekräftas detta av såväl befolkningsstudier som av intervjuer med de verksamheter som möter personer med erfarenheter av prostitution. Knappt 1 av 10 män uppgav i Folkhälsomyndighetens befolkningsstudie från 2017 att de någon gång hade gett ersättning för sexuella tjänster. Motsvarande siffra för kvinnor var 0,5 procent.³² En viss ökning av yngre män som köper sexuella tjänster har uppfattats av polis och rättsväsendet under senare år.³³ För att motverka sugardejting, prostitution och människohandel för sexuella ändamål krävs att efterfrågan på sexuella tjänster minskar. Utan efterfrågan, ingen prostitution.

Köp av sexuella tjänster är ett brott som kan diskuteras i termer av maktstrukturer, enligt den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Där skrivs fram att det behövs *en uppgörelse med normer som rättfärdigar våld, köp av sexuella tjänster och andra begränsningar av kvinnors och flickors handlingsutrymme och livsval*.³⁴ Långsiktigt krävs bland annat förebyggande insatser riktade mot pojkar och unga män för att förhindra att de träder in i stereotypa mansroller, samt utåtriktad information för att påverka attityder.

Kvinnor som rekryteras till Sverige från andra länder för att utnyttjas i prostitution saknar ofta kunskap om hur det svenska samhället fungerar och om möjligheterna att söka hjälp och skydd hos polis, sociala myndigheter och frivilligorganisationer. De behöver information från pålitliga källor, genom till exempel det uppsökande arbete som görs av Mika-mottagningen och regionkoordinatorer för prostitution och människohandel. Andra kan söka sig till socialtjänsten för stöd för något annat än att de utnyttjas i människohandel eller prostitution, samtidigt som grunden till problematiken kanske är just den. Detta måste socialtjänsten vara uppmärksam på. Till exempel kan någon som söker försörjningsstöd behöva stöd genom flera insatser samtidigt. Förståelse för

---

³⁰ Prostitution och människohandel (2021). Jämställdhetsmyndigheten.

³¹ *Unga, sex och internet efter meToo* (2021). Allmänna Barnhuset

³² Prostitution och människohandel (2021). Jämställdhetsmyndigheten.

³³ Ibid

³⁴ Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, utdrag ur Skr. 2016/17:10. *Makt mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*.

komplexiteten och en god intern samverkan kan vara avgörande för att en person ska få rätt insatser.

Lägesbeskrivning

Människohandel för sexuella ändamål är den vanligast förekommande formen av människohandel i Sverige, sett till antalet ärenden identifierade av myndigheter. Under senare år har det dock skett en ökning av antalet misstänkta fall av människohandel i form av tvångsarbete, tiggeri och brottslig verksamhet.³⁵ Det finns dessutom anledning att befara att mörkertalet är stort, bland annat då offren i många fall undviker kontakt med myndigheter, till exempel på grund av låg tilltro till att de ska få hjälp eller bristande kännedom om sina rättigheter.³⁶ Hur många fall av människohandel och prostitution som upptäcks i Sverige beror till stor del på vilka resurser polisregionerna lägger ner på att upptäcka denna brottslighet, kompetens hos berörda myndigheter samt mängden tips som kommer in till Polismyndigheten.³⁷ Det är svårt att ge en fullständig beskrivning av hur omfattande fenomenen är, eftersom det finns ett stort mörkertal.

I Sverige 2019 identifierades 298 personer som offer eller potentiella offer för människohandel. Av dessa 298 ärenden rörde 49 ärenden barn (23 flickor och 26 pojkar).³⁸ Det är en ökning av totalt antal identifierade personer jämfört med 2018 (262), men en minskning av antal barn (57).

Försäljningen av sexuella tjänster sker i dag i Sverige liksom i andra länder mestadels via internet. I november 2020 fanns det i Stockholm 480 så kallade sugarbabes registrerade i spannet 18-20 år på en av de största sugardejtingsidorna i Sverige. Det är dock omöjligt att avgöra hur många av dessa som är under 18 år, då det inte finns någon kontrollfunktion för detta. Kontakter kan även tas genom olika sociala medieplattformar, så som exempelvis Tinder, Instagram, Snapchat, TikTok, KiK och Onlyfans.³⁹

Även om gatuprostitutionen är mindre omfattande idag än när den svenska sexköpslagen trädde i kraft (1999) så pågår det fortfarande på olika platser i Stockholm. Personer i gatuprostitution kan ha svenskt ursprung, eller befinna sig tillfälligt i Sverige i syfte att sälja

---

³⁵ *Människohandel för sexuella och andra ändamål*. Lägesrapport 21 (2019). Polismyndigheten.

³⁶ *Handlingsplan mot prostitution och människohandel*. Bilaga till regeringsbeslut 2018-02-08 nr II:1. Socialdepartementet

³⁷ Ibid

³⁸ <https://www.nmtsverige.se/nyheter/2020/fler-offer-manniskohandel-identifieras>

³⁹ Prostitution och människohandel (2021). Jämställdhetsmyndigheten.

sex. Den senare gruppen är ofta också utsatt för människohandel. I den öppna gatuprostitutionen förekommer framförallt kvinnor och transpersoner, som lever i en särskild utsatthet i dessa miljöer.

Den mer organiserade prostitutionen som äger rum i lägenhetsbordeller drivs av rent ekonomiska intressen. De kvinnor som säljer sex kan göra det frivilligt, men det är mycket vanligt att de på något sätt är beroende av de män som driver verksamheten. Männen kan vara del av en större organisation med förgreningar till hemlandet och kvinnorna kan ha frångått sina pass. I extrema fall är de mer eller mindre inlåsta i lägenhetsbordellerna. I kontakt med dessa kvinnor måste stödinsatser inriktas på att skapa trygghet och förtroende.

Ett arbete på flera nivåer

Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor

Prostitution och människohandel för sexuella ändamål ingår som en del i regeringens arbete för att motverka mäns våld mot kvinnor. Dessa områden lyfts särskilt fram i regeringens tioåriga *Nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (2017-2027)*. Den innehåller åtgärder som ska stärka skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor, insatser mot våld i samkönade relationer samt åtgärder som motarbetar destruktiv maskulinitet och hederstänkande. Strategin lägger fokus på mäns delaktighet och ansvar för att stoppa våldet och slår fast att det är särskilt angeläget att utveckla våldsförebyggande insatser, som ska nå alla grupper i samhället och utvecklas på flera arenor.

Jämställdhetsmyndigheten

Ansvar för den nationella samordningen mot prostitution och människohandel för alla ändamål ligger sedan 1 januari 2018 på Jämställdhetsmyndigheten. Myndigheten leder det operativa nätverket Nationellt metodstödsteam (NMT) som består av myndigheter som arbetar mot prostitution och alla former av

I NMT ingår representanter från Jämställdhetsmyndigheten, Polismyndigheten, socialtjänstens prostitutionsmottagningar och KAST-mottagningar, Åklagarmyndigheten, Migrationsverket och regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel.

Läs mer på www.nmtsverige.se

Misstänker du människohandel?
Ring 020-390 000 för rådgivning.

människohandel. NMT fungerar som en operativ och strategisk resurs för att utveckla och effektivisera samverkan i arbetet mot människohandel, samt operativt bistå i specifika ärenden.

Återvändandeprogram (IOM)

Personer som utsatts för människohandel kan erbjudas att ingå i IOM:s⁴⁰ återvändandeprogram för frivilligt återvändande till hemlandet. Programmet riktar sig till identifierade offer såväl som till potentiella offer för människohandel och finansieras av Jämställdhetsmyndigheten. Stödet som bygger på den utsattas enskilda behov kan exempelvis innebära rådgivning i Sverige samt psykosocialt stöd, skydd och hjälp till återintegration efter ankomsten till ursprungslandet.

Läs mer:

[International Organization for Migration
\(iom.int\)](https://iom.int)

Stockholms stads arbete mot prostitution och människohandel

Stockholms stad ingår i det länsövergripande samverkansforumet Operation Kvinnofrid (OPK).⁴¹ OPK har tagit fram en regional strategi för att förebygga och bekämpa våld i Stockholms län, 2020-2026, med tillhörande handlingsplan⁴². Strategin omfattar även personer utsatta för prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt personer utsatta för sexuellt våld oberoende av relation till våldsutövaren. Stockholms stads program mot våld⁴³ är tätt sammankopplat med den regionala strategin och omfattar samma målgrupper som den regionala strategin, samt personer som utövar dessa former för våld. Programmets mål, indikatorer och aktiviteter har varit en utgångspunkt vid framtagandet av denna handlingsplan.

---

⁴⁰ International Organisation for Migration.

⁴¹ Operation Kvinnofrid är Stockholms läns myndighetsgemensamma samverkansplattform för att förebygga och bekämpa våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål och sexuellt våld oberoende av relation. Deltagande myndigheter är Länsstyrelsen, Kriminalvården, Polisen, Region Stockholm, Stockholms stad och Storsthlm som företräder länets 26 kommuner.

⁴² *Strategi för att förebygga och bekämpa våld i Stockholms län 2020-2026*, Rapport 2019:23, Länsstyrelsen i Stockholm

⁴³ Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025

Regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel

Regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel finns i samtliga polisregioner och fungerar som stöd till Jämställdhetsmyndighetens nationella uppdrag rörande prostitution och människohandel genom att bistå regionala och lokala myndigheter med stöd och spetskompetens vid människohandelsärenden. Vidare ingår i koordinatorernas uppdrag att bistå brottsutsatta med stöd och information, säkerställa brottsutsattas rättigheter, upprätthålla en fungerande samverkan med andra myndigheter och aktörer samt erbjuda kunskapshöjande insatser. I Stockholms län finns två regionkoordinatorer, en som ansvarar för frågor som rör barn och en som ansvarar för frågor som rör vuxna. Stockholms region-koordinatorer har sin professionella hemvist på socialförvaltningen i Stockholms stad, men arbetar med ärenden inom hela länet.

Telefonnummer till
regionkoordinatorerna:
Barn: 08-508 43 726
Vuxen: 08-508 25 669

Stadsövergripande verksamheter

Socialförvaltningen har flera stadsövergripande verksamheter som erbjuder stöd till barn och vuxna som utnyttjas i prostitution eller människohandel. Även vuxna sexköpare erbjuds stöd för att sluta köpa sex och därmed begå brott mot sexköpslagen.

Telefonnummer	
KAST:	08-508 25 740
Mikamottagningen:	08-508 25 501
Ungdomsjouren & Stödcentrum: (reception Framtid Stockholm)	08-508 25 100

KAST - Köpare Av Sexuella Tjänster

KAST är en verksamhet som erbjuder rådgivning och stödsamtal via telefon, e-post eller tidsbokade besök till personer som köper sexuella tjänster, har funderingar kring sexköp eller upplever sig ha ett sexmissbruk. KAST bedriver uppsökande arbete på internet och vänder sig till alla, oavsett kön eller sexuell identitet och tar även emot anhöriga till sexköpare. Rådgivning kan ske anonymt.

Mikamottagningen

Mikamottagningen erbjuder stödjande samtal och praktisk hjälp till personer som har erfarenhet av prostitution, skadar sig med sex och/eller är utsatta för människohandel för sexuella ändamål. Mottagningen vänder sig till personer över 18 år och erbjuder även stöd till anhöriga. Mikamottagningen erbjuder också konsultation till andra yrkesverksamma och arbetar uppsökande i gatumiljö och på internet. Mikamottagningen är samlokaliserade med Mika Hälsa sex- och samlevnadsmottagning som drivs av Region Stockholm. På Mika Hälsa finns tillgång till barnmorska och läkare.

Ungdomsjouren

Ungdomsjouren bedriver socialt uppsökande arbete mot barn och ungdomar på kvällar, nätter och helger. Syftet är att förebygga att barn och unga hamnar i missbruk, kriminalitet, prostitution eller annat socialt nedbrytande beteende. Personal från ungdomsjouren är också med vid polisförhör med ungdomar under 18 år. Syftet är att fånga upp de ungdomar som behöver socialtjänstens stöd och hjälp.

Ungdomsjouren prostitution och människohandel

Inom verksamheten arbetar uppsökande socialsekreterare och regionkoordinator specialiserade på barn och unga som är eller riskerar att bli utsatta för prostitution och människohandel. Arbetet innefattar att under dagar, kvällar och helger arbeta uppsökande i nära samverkan med polis i syfte att identifiera och ge stöd till barn och unga som är utsatta för prostitution och människohandel. Vidare arbetar funktionen med stödjande insatser och praktisk hjälp, är en länk till vidare stödinsatser samt finns tillgänglig för råd och stöd till yrkesverksamma som kommer i kontakt med målgruppen.

Stödcentrum

I Stockholms stad finns Stödcentrum vid samtliga tre polisområden i syfte att erbjuda stöd till barn och unga (10-21 år) som utsatts för brott, samt tidigt uppmärksamma ungdomar misstänkta för brott. Stöd erbjuds även till personer under 18 år som blivit utnyttjade i prostitution eller sugardejting. Stödet utgörs av stödsamtal, rådgivning och stöttning vid polisförhör och genom en eventuell rättsprocess. Vid behov av längre samtalskontakt eller behandling hänvisar Stödcentrum vidare till andra instanser inom psykiatrin eller civilsamhället. De som är över 18 hänvisas till Mikamottagningen. Barn och unga länkas till Stödcentrum via exempelvis polisen, eller tar kontakt på eget initiativ.

Barnahus Stockholm

Barnahus Stockholm är en plats där polis, åklagare, socialtjänst, barnläkare och specialistsjuksköterskor samt barn- och ungdomspsykiatri

Konsultation med
samordnare:
08-508 25 700

arbetar med barn som blivit utsatta för brott, under ett och samma tak. Till Barnahus kommer de som är föremål för en pågående polisutredning. Syftet är att barnet ska slippa slussas runt mellan olika myndigheter och inte behöva upprepa sin historia för flera personer än nödvändigt. Barn som utsätts för människohandel eller utnyttjats i prostitution eller sugardejting ingår i Barnahus målgrupp.

Samverkan mellan socialförvaltningen och polisen

Socialförvaltningen i Stockholms stad och Polisregion Stockholm har 2021 ingått en samverkansöverenskommelse gällande arbetet mot prostitution. I korthet innebär överenskommelsen att de båda aktörerna ska arbeta uppsökande mot både köpare och säljare av sex, i nära samverkan med varandra. Målet är att arbetet ska prioriteras och struktureras så att fler personer i prostitution ska få hjälp och stöd, samt att de personer som misstänks för brott genom köp av sexuell tjänst, koppleri med mera ska lagföras och erbjudas stöd för att upphöra med att begå brott.⁴⁴ Inom ramen för överenskommelsen finns en styrgrupp och en beredningsgrupp, som tillsammans ska ansvara för att det finns en långsiktighet i det gemensamma arbetet. Varje år tas en gemensam lägesbild och orsaksanalys fram, och utifrån dessa upprättas tertiälvís en aktivitetsplan som säkerställer resurser från bägge parter till nödvändiga insatser.

---

⁴⁴ Samverkansöverenskommelse mellan Stockholms stad och Polisregion Stockholm rörande arbetet mot prostitution (2021)

Utvecklingsområden

Människohandel och prostitution är ett komplext samhällsproblem som kräver ett brett spektrum av insatser, på flera olika nivåer. Nedanstående sex utvecklingsområden har identifierats som viktiga för att förhindra och motverka att personer i Stockholms stad utnyttjas i denna typ av våldsfenomen och att efterfrågan minskar. Sist i dokumentet återfinns en lista på konkreta åtgärdsförslag.

1. Kunskapshöjande insatser

Sverige har enligt det så kallade *människohandelsdirektivet*⁴⁵ en skyldighet att ge stöd till personer utsatta för människohandel. I direktivet lyfts särskilt hjälp och stöd till barn, samt hjälp, stöd och skydd för ensamkommande barn som fallit offer för människohandel. På kommunnivå är det socialtjänstens särskilda ansvar att barn och brottsoffer får stöd och hjälp. För att kunna leva upp till det ansvar som Sverige, kommunerna och socialtjänsten har för målgruppen krävs en gedigen och utbredd kunskap om människohandel och prostitution.

Fokus i föreliggande handlingsplan är vad *socialtjänstens* verksamheter behöver utveckla för att bättre kunna upptäcka, stötta och skydda personer som utsätts för människohandel eller prostitution, motverka efterfrågan samt för att verka förebyggande. Medarbetare som möter våldsutsatta personer måste ha rätt kompetens. En kunskapshöjning inom socialtjänsten föreslås därför, dels genom webbaserade utbildningar som erbjuds av nationella myndigheter, dels genom lokala kunskapshöjande insatser som ger medarbetare verktyg utifrån Stockholms stads perspektiv.

2. Förebyggande åtgärder

Ett tidigt och väl utbyggt generellt förebyggande arbete är en grundläggande del av insatserna mot människohandel och exploatering av barn och unga. Det förebyggande perspektivet är extra viktigt utifrån det särskilda ansvar socialtjänsten har för barn och unga som riskerar att fara illa. Ett framgångsrikt preventivt arbete kräver vidare effektiva åtgärder för att förhindra både att våld utövas och att våld upprepas, det vill säga ett brett förebyggande arbete på både universell, selektiv och indikativ nivå. Grunden till att prostitution och handel med människor existerar är att det finns en efterfrågan. Denna efterfrågan behöver motverkas. Det krävs också

---

⁴⁵Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/36/EU. 5 april 2011: Förebyggande och bekämpande av människohandel, om skydd av dess offer och om ersättande av rådets rambeslut 2002/629/RIF.

ett brett engagemang för att motverka normer som rättfärdigar våld, köp av sexuella tjänster och andra begränsningar av kvinnors och flickors handlingsutrymme och livsval, inte minst bland pojkar och män. Ett exempel på förebyggande arbete är det skolbaserade programmet MVP (Mentorer i våldsprevention).⁴⁶ Ytterligare våldsförebyggande åtgärder med ett jämställdhetsperspektiv är exempelvis upplysning kring samtyckeslag och samtal kring relationer och pornografi som bör föras på till exempel ungdomsmottagningarna. Det finns internationell forskning som visar på en korrelation mellan pojkars regelbundna konsumtion av pornografi och utövande av sexuellt våld, även om orsakssambanden inte är fastställda.⁴⁷

Att utsatthet för sexuella övergrepp är en riskfaktor för att sälja sex är belagt i forskning. Forskning visar även att den psykiska hälsan är sämre bland unga som sålt sex jämfört med unga som inte har gjort det.⁴⁸ I en avhandling från Linköpings universitet framkommer att förekomst av övergrepp och psykisk ohälsa är vanligare hos gymnasieungdomar som är placerade i samhällsvård, jämfört med icke samhällsvårdade gymnasieungdomar samt att dessa ungdomar mer sällan berättar om övergreppen, i synnerhet för polis och socialtjänst.⁴⁹ Det är av stor vikt att socialtjänst, skola och den institution där barnet är placerat är medvetna om detta för att kunna uppmärksamma den typen av utsatthet och vid behov länka till stöd- och hjälpinsatser, både inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården, exempelvis BUP, ungdomsmottagning eller stödcentrum. När det finns behov av samordnade insatser från både staden och regionen ska dessutom en SIP upprättas.

3. Utåtriktat arbete

Människohandel och prostitution handlar om både den som utnyttjas och den som begår brottet. Att lagföra personer som begår brott är polismyndighetens ansvar, men socialtjänsten har en viktig funktion att fylla när det gäller att motivera våldsutövaren till en beteendeförändring samt att stötta de utsatta. När det gäller arbetet för att fånga upp unga som utnyttjas i prostitution eller sugardejting behöver det ha fokus på internet, eftersom unga vanligtvis inte förekommer i gatuprostitution. Även vuxna som säljer sex befinner

---

⁴⁶ MVP är ett skolbaserat program med fokus på att förebygga mäns och pojkars våld.

⁴⁷ Doktorsavhandling *Youth Intimate Partner Violence in Sweden. Prevalence and Young People's Experiences of Violence and Abuse in Romantic Relationships*. S. Korkmaz (2021) Stockholms universitet.

⁴⁸ *Unga, sex och internet efter #metoo*. Om ungdomars sexualitet och utsatthet för sexuella övergrepp och sexuell exploatering i Sverige 2020/2021 (2021). Stiftelsen Allmänna Barnhuset

⁴⁹ Doktorsavhandling *Health, Experienced Support and School Performance among Children in Out-of-home care*. R. Tordön (2020). Linköpings universitet.

sig ofta på nätet. Mikamottagningen, regionkoordinatorerna och ungdomsjouren har i uppdrag att arbeta uppsökande både på internet och i den fysiska gatumiljön. Även stadens fältassistenter arbetar i miljöer där unga rör sig och kan genom sitt uppsökande arbete påverka ungdomar positivt, både på grupp- och individnivå. Det kan handla om att i ett tidigt skede kunna identifiera och fånga upp unga i risk för att utnyttjas i människohandel och prostitution.

Ett utåtriktat arbete bör nå ut brett till personer som riskerar att hamna i utsatta situationer, men också till de som begår brott genom att köpa sexuella tjänster eller utnyttja någon genom människohandel. KAST arbetar för att fånga upp sexköpare och sprider information om sin egen verksamhet och det stöd som erbjuds. Vidare kan exempelvis kampanjer som påverkar omgivningens attityder till sexköp genomföras.

4. Bemötande

Alla som i sin profession samtalar med barn kan komma att samtala om våld eller sexuella övergrepp. Det går inte alltid att veta vad samtalet kommer att handla om och det gäller därför att ha beredskap för att alla typer av berättelser kan komma upp.⁵⁰ Barn kan välja att berätta för en vuxen som barnet har förtroende för. Barn som varit utsatta för människohandel saknar ofta tilltro till myndigheter och det är därför extra viktigt att skapa en förtroendefull relation genom ett respektfullt bemötande. Grunden i ett gott bemötande inom verksamheter som möter barn som potentiellt kan vara utsatta är att förmedla att verksamheten är bekant med de här frågorna: här går det att berätta.⁵¹ Det måste också finnas kunskap för att ta emot historien och agera utifrån gällande lagstiftning, riktlinjer och rutiner med barnets bästa i fokus. Till exempel ska ett barn som förmåtts delta i en sexuell handling mot ersättning enligt lagen betraktas som ett brottsoffer.

I en rapport från civilsamhället som undersökt vilket stöd som erbjuds personer som utsätts för människohandel för sexuella ändamål och annan kommersiell sexuell exploatering samt prostitution, syns en brist i bemötandet hos personal inom olika myndigheter.⁵² Många unga som utsätts för människohandel eller utnyttjas i prostitution har tidigare erfarenhet av övergrepp och trauman.⁵³ Vidare lever de ofta under instabila familjeförhållanden

⁵⁰ *Att samtala med barn*. Kunskapsstöd för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården (2018). Bilaga 1: Att samtala med barn – om sexuella övergrepp och människohandel. Socialstyrelsen.

⁵¹ *Ibid*

⁵² *Ingen hörde ropen på hjälp* (2020). Child10, Inte din Hora, Ellencentret.

⁵³ *Ellenrapporten. Unga utsatta för prostitution och annan sexuell exploatering. Om ungas erfarenheter, stöd och psykologisk behandling* (2021). Stiftelsen 1000 Möjligheter

och saknar nätverk som kan skydda barnen mot utsatthet. Att identifiera och stötta barn och unga som riskerar att hamna i en sådan utsatt situation, genom att exempelvis ställa frågor om olika typer av utsatthet är en viktig åtgärd.

VIKTIGT ATT TÄNKA PÅ I BEMÖTANDE AV PERSONER UTSATTA FÖR MÄNNISKOHANDEL

Följande förhållningssätt bör användas av alla involverade myndigheter och aktörer inom civilsamhället för att säkerställa stöd av hög kvalitet, ett värdigt bemötande och för att undvika att offer för människohandel på nytt blir utsatta för människohandel eller annan exploatering:

- När det förmodade offret är ett barn ska ett språk användas som är lämpligt för barnets utvecklingsnivå. Barns rättigheter enligt Barnkonventionen ska beaktas, bland annat möjlighet till delaktighet, rätt att komma till tals och rätt till information.
- Samtal bör ske i en lugn och trygg miljö.
- Tolkning ska tillhandahållas via tolkförmedling. Under inga omständigheter får myndigheter och boendepersonal förlita sig på tolkning från individer som påträffats tillsammans med offret, eller som dyker upp senare i processen – även när de hävdar att de är en vän, familjemedlem eller liknande.
- Bemötandet ska vara icke-diskriminerande vad avser kön, könsöverskridande identitet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.
- Det behöver finnas en medvetenhet om funktionsnedsättningar som kan försvåra möjligheten att uttrycka sig och formulera sig.
- Bemötandet får inte vara dömande vad avser det förmodade offrets tidigare erfarenheter eller nuvarande val och beteenden. Det bör finnas en medvetenhet kring de komplexa relationer som kan finnas mellan offer för människohandel och förövare, samt kring de ansvarskänslor för försörjning som kan finnas gentemot exempelvis en familj i hemlandet.
- Det måste också finnas en medvetenhet om att det förmodade offret kan bära på en rädsla för förövarna, inte sällan baserad på reella hot mot egen person eller familjemedlemmar i hemlandet.

Hämtat ur Manual vid misstanke om människohandel, Jämställdhetsmyndigheten
(2019)

5. Stödinsatser

Socialtjänsten ska enligt socialtjänstlagen verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp, och har därför en viktig roll i stöd- och skyddsprocessen.⁵⁴ Barn som utnyttjas får sina grundläggande mänskliga rättigheter enligt barnkonventionen kränkta. Alla som möter barn som utsätts för dessa kränkningar har ett ansvar att vara en motvikt mot de vuxna som svikit och utnyttjat barnen. Barns rättigheter ska sättas i främsta rummet och barn måste skyddas från vidare exploatering. Vuxna som utnyttjas i människohandel eller prostitution är i behov av en så kort och enkel utredningskedja som möjligt, där skyddsaspekten sätts främst. För att kunna erbjuda rätt sorts stöd krävs kunskap om vilket stöd som finns att tillgå. Stödcentrum, Mikamottagningen, KAST, regionkoordinatorerna mot människohandel och ungdomsjouren arbetar läns- och stadsövergripande med de personer som är inblandade i prostitution eller människohandel. Förutom att det krävs tillräckliga resurser för dessa verksamheter, fordras också att socialtjänstens personal i stadsdelsförvaltningarna vet vilka steg de ska ta för att utsattas behov av stöd och skydd ska tillgodoses, exempelvis genom ekonomiskt bistånd eller skyddat boende.

Även våldsutövare och personer som köper sex och är motiverade att sluta ska erbjudas stöd och behandling, dels genom stadens KAST-mottagning, dels via Regionens verksamheter för personer med sexuella problem, exempelvis Preventell som är en nationell hjälplinje för oönskad sexualitet som drivs av Karolinska universitetssjukhuset.

Personer som är extra sårbara för att utnyttjas i människohandel, sugardejting eller prostitution är de som tidigare varit utsatta för våld, sexuella övergrepp eller andra trauman. Socialtjänsten behöver kunskap om, och goda kontaktytor till verksamheter inom hälso- och sjukvården, exempelvis BUP när det rör barn och vuxenpsykiatri eller andra verksamheter som erbjuder traumabehandling. Mikamottagningen jobbar under samma tak som Mika Hälsa – regionens sex- och samlevnads-mottagning där det finns tillgång till medicinska insatser för målgruppen.

6. Samverkan och samordning

För att effektivt motverka människohandel och prostitution är samverkan en huvudkomponent. En god samverkan leder till en

---

⁵⁴ 5 kap. 11 § 1 st socialtjänstlagen (2001:453) (SoL). Se även *Brottsoffer och deras närstående. Socialtjänstens ansvar för att ge stöd och hjälp* (2012). Socialstyrelsen.

samsyn kring problematiken och genererar en förståelse för hur olika faktorer påverkar och påverkas av varandra. Dels krävs en fungerande samordning internt mellan socialtjänstens olika enheter, dels mellan socialtjänsten på respektive stadsdel och socialförvaltningens stadsövergripande funktioner med expertkunskap kring målgrupperna.

Som nämnts tidigare har Socialförvaltningen och Polisregion Stockholm ingått en samverkansöverenskommelse gällande arbetet mot prostitution. Det som sker inom ramen för överenskommelsen ger förutsättningar för ett samordnat arbete mot prostitution. Socialförvaltningens utförarverksamheter samverkar också med polis, Migrationsverket, Jämställdhetsmyndigheten med flera kring barn och unga som utsätts för människohandel.

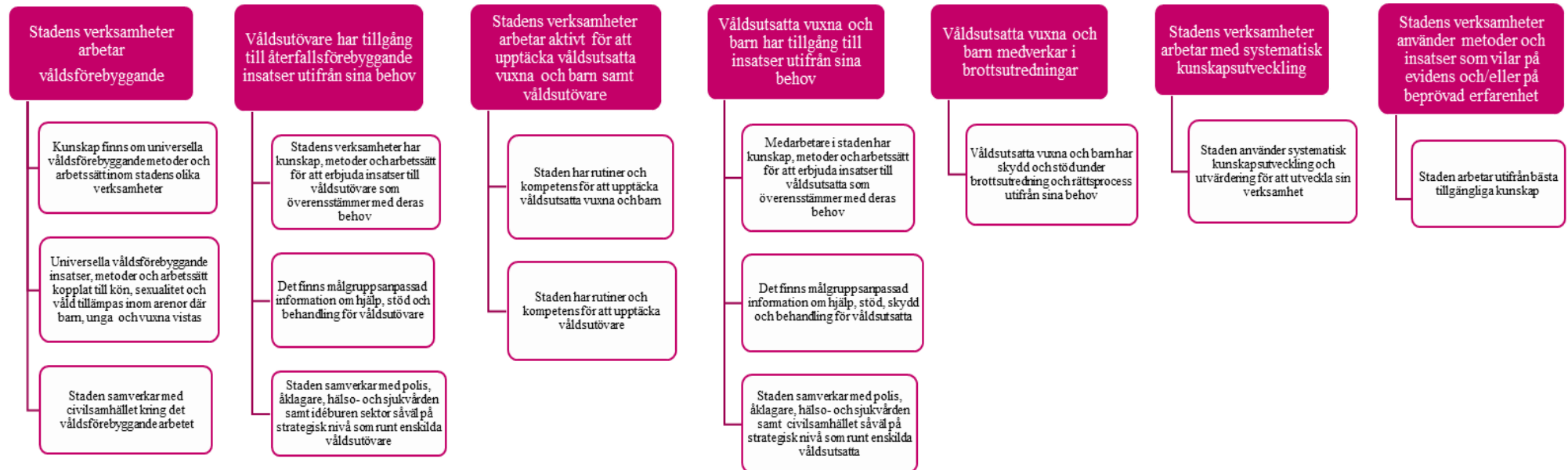
Vidare krävs en utvecklad samverkan med andra förvaltningar i staden, exempelvis utbildningsförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen. Samordning på både strukturell och individuell nivå är nödvändig. Skolan är en arena där utsatta barn och unga kan identifieras, och samordning mellan skola, socialtjänst, polis och hälso- och sjukvård kring enskilda individer kan vara avgörande. Samordnad individuell plan (SIP) är ett verktyg som ska användas när det finns behov av stöd i samordningen av insatser från olika huvudmän. Kunskap kring SIP och hållbara strukturer för samverkan måste fortsatt utvecklas, spridas och implementeras.

Utbildningsförvaltningen är likt socialförvaltningen och alla andra förvaltningar och bolag i staden ålagda att följa stadens program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexuellt våld oberoende relation (2021-2025). Socialförvaltningen samverkar med utbildningsförvaltningen i framtagandet av deras handlingsplan mot våld och övergrepp, *Våga fråga, lyssna och agera!* som färdigställs 2021. Detta i syfte att samordna förvaltningarnas arbete med att nå programmets mål.

I Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexuellt våld oberoende relation (2021-2025) är sju mål uppsatta. Samtliga mål har relevans för denna handlingsplan och de åtgärder som föreslås nedan kan kopplas till något av dessa. På så sätt bidrar handlingsplanen till att uppfylla målen i programmet. Åtgärdsförslagen i handlingsplanen följer programmets tidsram, 2021-2025. Programmets mål illustreras på nästa sida.

Stockholm är en stad fri från våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål och sexuellt våld oberoende relation

Åtgärdsförslag

1. Kunskapshöjande insatser

Aktivitet	Ansvarig
Medarbetare inom stadens socialtjänst inom barn och unga (myndighetsutövning & öppna verksamheter) genomför Jämställdhetsmyndighetens webbutbildning <i>Människohandel med barn och unga.</i>	Socialförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna
Medarbetare inom stadens socialtjänst inom samtliga verksamhetsområden inom vuxen (myndighetsutövning & öppna verksamheter) genomför Jämställdhetsmyndighetens webbutbildning <i>Sex mot ersättning – om stöd och hjälp till vuxna</i>	Socialförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna
Medarbetare inom stadens socialtjänst inom barn och unga (myndighetsutövning & öppna verksamheter) genomför Jämställdhetsmyndighetens webbutbildning <i>Sex mot ersättning – om stöd och skydd till barn och unga.</i>	Socialförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna
Medarbetare inom stadens socialtjänst inom barn och unga (myndighetsutövning & öppna verksamheter) genomför Jämställdhetsmyndighetens webbutbildning <i>Sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel – introduktion för yrkesverksamma.</i>	Socialförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna
Sprida Jämställdhetsmyndighetens <i>Manual vid misstanke om människohandel</i> till socialtjänstens verksamheter.	Socialförvaltningen

2. Förebyggande åtgärder

Aktivitet	Ansvarig
Stödja utvecklingen av MVP (Mentorer i våldsprevention) i stadens skolor.	Socialförvaltningen i samarbete med utbildningsförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna
Främja tidig upptäckt av barn och unga genom att implementera rutinmässiga frågor om våld på stadens ungdomsmottagningar	Socialförvaltningen i samarbete med stadsdelsförvaltningarna
Mikamottagningen och regionkoordinatorerna utvecklar ett stödmaterial om unga och vuxna med erfarenhet av sex mot ersättning, riktat till medarbetare inom socialtjänsten	Socialförvaltningen
Erbjuda föreläsningar kring våldsförebyggande arbete med ett jämställdhetsperspektiv för stadens socialtjänst inom barn och unga	Socialförvaltningen
Utveckla arbetet med tidig upptäckt av unga som utsätts för människohandel eller prostitution på stadens ungdomsmottagningar, samt se över hänvisningsrutiner till regionens verksamheter för behandling.	Socialförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna
Utveckla arbetssätt för tidig upptäckt av utsatthet för människohandel och prostitution bland placerade barn och unga, under vårdtiden samt vid utslussning och eftervård.	Socialförvaltningen i samarbete med stadsdelsförvaltningarna

3. Utåtriktat arbete

Aktivitet	Ansvarig
Sprida Operation Kvinnofrids regionala kampanj för att påverka attityder till sexköp och pornografi.	Socialförvaltningen
Mikamottagningen och regionkoordinatorerna fortsätter att genomföra uppsökande verksamhet för att tidigt upptäcka barn, unga och vuxna som säljer sexuella handlingar, enligt ordinarie uppdrag.	Socialförvaltningen
KAST fortsätter arbeta uppsökande för att nå sexköpare och förmodade sexköpare, enligt ordinarie uppdrag.	Socialförvaltningen
Ungdomsjouren och fältassistenter genomför uppsökande arbete med ökad kunskap om risker och tecken på unga som riskerar att utsättas, eller utnyttja andra i människohandel/prostitution	Socialförvaltningen
Sprida information på flera språk om befintliga stöd- och skyddsinsatser via verksamheter där barn, unga och vuxna vistas.	Socialförvaltningen

4. Bemötande

Aktivitet	Ansvarig
Utbildning för chefer och medarbetare i stadens socialtjänst gällande barn, unga och vuxna som utnyttjas i prostitution/sugardejting.	Socialförvaltningen
Utbildning för chefer och medarbetare i stadens socialtjänst kring bemötande och mekanismer bakom prostitution och människohandel.	Socialförvaltningen
Sprida relevant informationsmaterial från civilsamhället till stadens medarbetare.	Socialförvaltningen

Socialekreterare inom barn och unga genomför SKR:s webutbildning <i>Samtal med barn.</i>	Stadsdelsförvaltningarna
--	--------------------------

5. Stödinsatser

Aktivitet	Ansvarig
Verka för att samtliga RVT tar emot personer över 18 år som utsatts för människohandel för sexuella ändamål och prostitution, för att åstadkomma en snabb och säker utredningskedja.	Socialförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna
KAST erbjuder personer som vill sluta köpa sex rådgivning och stödsamtal, enligt ordinarie uppdrag.	Socialförvaltningen
Mikamottagningen erbjuder stödjande samtal och praktisk hjälp till personer som har erfarenhet av prostitution, skadar sig med sex och/eller är utsatta för människohandel för sexuella ändamål, enligt ordinarie uppdrag.	Socialförvaltningen
Regionkoordinatorerna mot människohandel bistår socialtjänsten med stöd och spetskompetens vid människohandelsärenden, enligt ordinarie uppdrag.	Socialförvaltningen
Stödcentrum erbjuder stöd till personer under 18 år som blivit utnyttjade i prostitution eller sugardejting, enligt ordinarie uppdrag.	Socialförvaltningen
Sprida information och kunskap om verksamheter inom hälso- och sjukvården som erbjuder psykiatrisk vård och traumabehandling (exempelvis BUP, första linjen och vuxenpsykiatri) i syfte att utveckla goda kontaktytor och underlätta hänvisning av personer i behov av vård	Socialförvaltningen i samarbete med stadsdelsförvaltningarna

6. Samverkan och samordning

Aktivitet	Ansvarig
Samverka med polisen utifrån samverkansöverenskommelsen rörande arbetet mot prostitution.	Socialförvaltningen i samarbete med polisregion Stockholm
Samverka genom exempelvis föreningsstöd med organisationer inom civilsamhället som arbetar med målgruppen.	Socialförvaltningen
Samverka med utbildningsförvaltningen (inklusive elevhälsan) utifrån stadens program mot våld och utbildningsförvaltningens handlingsplan mot våld.	Socialförvaltningen
Utveckla samverkan kring målgruppen mellan socialtjänstens olika verksamhetsområden internt och med socialförvaltningens utförarverksamheter.	Socialförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna
Fortsätta utveckling av samverkan med Region Stockholm genom samverkansstrukturer som exempelvis BUS och lokala samråd, kring särskilt utsatta målgrupper.	Socialförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna
Implementera kunskap om SIP (samordnad individuell plan) och öka användandet av SIP kring målgrupperna för denna handlingsplan.	Socialförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna
Tydliggöra ärendeansvaret mellan stadsdelsförvaltningarna rörande barn som saknar hemvist i staden.	Socialförvaltningen
Se över rutiner kring ärendehandläggning inom ekonomiskt bistånd gällande personer som utnyttjas i prostitution.	Socialförvaltningen i samarbete med stadsdelsförvaltningarna

Länkar till utbildningar och informationsmaterial som nämns i åtgärdsförslagen:

[Manual vid misstanke om människohandel, 2019 \(jämsällldhetsmyndigheten\)](#)

[Sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel - Jämsällldhetsmyndigheten | Utbildningsplattform \(jamy.se\)](#)

[Människohandel med barn och unga | Nationellt metodstödsteam \(nmtsverige.se\)](#)

[Sex mot ersättning | Nationellt metodstödsteam \(nmtsverige.se\)](#)